

سنت کلامی شیعی از بسیاری جهات سنتی عقلگراست

سنت کلامی شیعی از بسیاری جهات سنتی عقلگراست و زمینه‌های خردگرایانه در تشیع فراوان است.

سنت کلامی شیعی از بسیاری جهات سنتی عقلگراست و زمینه‌های خردگرایانه در تشیع فراوان است.

به گزارش خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا)، پروفسور «محمد گری لگنهاوزن» استاد موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره) قم، با بیان این مطلب در جمع دانش‌پژوهان خارجی که برای گذراندن دوره آموزشی يك ماهه با عنوان «اسلام و مسائل روز: عقلانیت و معنویت» به دعوت جامعه المصطفی (ص) العالمیه در ایران حضور داشتند، افزود: مایلم در این جلسه درباره فلسفه تحلیلی دین در گفت‌وگو با فلسفه اسلامی صحبت کنم، مسئله‌ای که در بیست سال اخیر که من در ایران بوده‌ام گسترش پیدا کرده است.

وی تصریح کرد: برای فهم چگونگی برخورد متفکران ایرانی با فلسفه دین که در غرب گسترش یافت، باید جنبه‌های مختلفی از وضعیت دینی و فلسفی در ایران را بررسی کنیم تا زمینه‌های این برخورد را بدانیم. اولین موردی که می‌خواهم به آن اشاره کنم زمینه‌های خردگرایانه در تشیع است. سنت کلامی شیعی از بسیاری جهات سنتی عقلگراست و قابل مقایسه با عقلگرایی سنت کاتولیک است. هم تشیع و هم مذهب کاتولیک الهیات طبیعی را مورد تایید قرار می‌دهند. به عبارت دیگر هر دو معتقدند که حقیقت دینی را می‌توان با استفاده درست از خرد و بدون کمک وحی نیز کشف کرد. برخی از این حقایق که شیعیان به آن اشاره کرده‌اند، عبارتند از: وجود خدا، توحید، ازلی و ابدی بودن خدا، عدل الهی، قدرت و سایر صفات الهی.

پروفسور لگنهاوزن افزود: شیعیان همچنین در مناظرات مشهور متکلمین اشعری و معتزلی از خردگرایی و اخلاق دفاع کرده‌اند. شیعیان تاکید کرده‌اند که انسان می‌تواند حسن و قبح عقلی را بفهمد. بر این اساس، برخی حقایق بنیادین اخلاقی وجود دارند که انسان می‌تواند بدون رجوع به وحی و تنها از طریق عقل به آن‌ها پی ببرد.

وی تاکید کرد: دومین موردی که باید به آن توجه شود عرفان نظری است. عرفان نظری موضوع مطالعه جدی در ایران است. مکتب ابن عربی مهمترین بخش آن است. وقتی می‌گوییم مطالعه جدی، منظورم مطالعه همراه با نقد است که هم در دانشگاه‌ها و هم در حوزه‌ها انجام می‌شود. در عرفان نظری تلاش می‌شود تحولاتی که در عرفان عملی صورت گرفته به طور منطقی نظام‌مند و تئوریزه شود. آنچه که از این تلاش حاصل می‌شود سیستمی است برای شناخت حقیقت که مشابه آن چیزی است که در سنت‌های غربی و آثار میستر اکهارت (Meister Eckhart) می‌بینیم. از همین روست که مطالعات تطبیقی میان آثار اکهارت و عرفای مسلمان انجام شده است.

این استاد فلسفه در ادامه گفت: سومین نکته این است که يك سنت فلسفه اسلامی وجود دارد که به ویژه در ایران بسیار قوی است و افرادی چون ابن سینا، سهروردی، و ملاصدرا در آن مطرح هستند. این سنت فلسفی از سنت‌های کلامی و عرفانی که به آن اشاره کردم، و نیز تفکر مشائی و ارسطوئی هم بهره می‌برد و از مکتب افلاطونی و نوافلاطونی نیز تاثیر گرفته است.

وی همچنین به رواج مطالعات تطبیقی دین در ایران به ویژه مطالعات تطبیقی اسلام و مسیحیت اشاره کرد و گفت: این مسئله به ویژه توسط انجمن حکمت و فلسفه در تهران و نیز مرکز مطالعات ادیان که اکنون به دانشگاه ادیان و مذاهب تغییر یافته مورد تاکید قرار داشته است. مرکز مطالعات ادیان در سال 1374 توسط سید ابوالحسن نواب به منظور آشنا کردن طلاب حوزه با ادیان اصلی جهان و نکات مثبتی که در ادیان مختلف می‌توان یافت، تاسیس شد. در اینجا تاکید بر به دست آوردن درکی صحیح از آموزه‌های ادیان جهان و جستجوی نقاط مشترک به جای دفاع صرف است.

لگنهاوزن افزود: تمامی این مواردی که مطرح کردم در سال‌های اخیر توسعه پیدا کرده‌اند و زمینه مساعدی برای پذیرش فلسفه دین در ایران فراهم کرده‌اند.